

1. שמות יג ט-י (ושם יג טו)
וְהָיָה לָךְ לְאוֹת עַל-יָדְךָ וּלְזִכָּרוֹן בֵּין עֵינֶיךָ לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה' בְּפִיךָ כִּי בְיַד חֻזְקָה הוֹצֵאתָ הָאֵת מִמִּצְרָיִם. וְשִׁמְרָתָ אֶת-הַחֻקָּה הַזֹּאת לְמוֹעֵדָה מִיָּמִים יְמִימָה.
2. דברים ו ח (ושם יא יח)
וּקְשַׁרְתֶּם לְאוֹת עַל-יָדְךָ וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ.
3. עירובין צו.
שְׂמַעֲיִנוּ לָהּ לְרַבִּי עֲקִיבָא דְאָמַר לִלְהָ זְמַן תְּפִלִּין הוּא שְׁבַת לְאוֹ זְמַן תְּפִלִּין הוּא
4. שלחן ערוך אורח חיים סי' ל סע' ב
אָסוּר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין בְּלִילָה, שְׂמָא יִשְׁכַּחַם וַיִּישַׁן בְּהֶם
5. משנה ברכות ג:ג
נָשִׁים וְעֶבְדִּים וְקִטְנִים – פְּטוּרִין מִקְרִיאַת שְׁמַע וּמִן הַתְּפִלִּין
6. שלחן ערוך אורח חיים סי' לח סע' ג
נָשִׁים וְעֶבְדִּים פְּטוּרִים מִתְּפִלִּין מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא.
הגה: ואם הנשים רוצין להחמיר על עצמן מוחין בידם.
7. מנחות לו:
דְּתַנְיָא: ר' עֲקִיבָא אָמַר יְכוּל יְנַיֵּחַ אָדָם תְּפִלִּין בְּשִׁבְתוֹת וּבִיָּמִים טוֹבִים? ת"ל [תְּלַמּוּד לֹאמַר] "וְהָיָה לְאוֹת עַל יָדְךָ וּלְטוֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ" - מִי שֶׁצָּרִיכִין אוֹת. יֵצְאוּ שְׁבַתוֹת וַיָּמִים טוֹבִים, שֶׁהֵן גּוֹפֵן אוֹת.
8. עירובין צו. וצו:
דְּתַנְיָא מִיכָל בֵּית כּוּשֵׁי הֵיטָה מִנְחַת תְּפִלִּין, וְלֹא מַחוּ בָּהּ חֻכְמִים. וְאִשְׁתּוּ שֶׁל יוֹנָה הֵיטָה עוֹלָה לְרַגְלִי, וְלֹא מַחוּ בָּהּ חֻכְמִים. מִדְּלֹא מַחוּ בָּהּ חֻכְמִים... קִסְבֵּר רְשׁוּת, הִכָּא נִמְי רְשׁוּת.
9. ירושלמי עירובין י:יא
הָרִי מִיכָל בֵּית שְׂאוּל הֵיטָה לּוֹבֶשֶׁת תְּפִלִּין אִשְׁתּוּ יוֹנָה הֵיטָה עוֹלָה לְרַגְלִי וְלֹא מַחוּ בִּידָם חֻכְמִים. רַבִּי חֲזַקְיָה בְּשֵׁם רַבִּי אֲבָהוּ: אִשְׁתּוּ שֶׁל יוֹנָה הֵיא שְׁבָה; מִיכָל בֵּית שְׂאוּל מַחוּ בָּהּ חֻכְמִים.
10. ספר החינוך מצות תכ"א
וְנוֹהֲגֵת מִצְוָה זוּ בְּכָל מְקוֹם וּבְכָל זְמַן, בְּזִכְרֵים אֲבָל לֹא בְּנִקְבוֹת, לְפִי שֶׁהֵיא מִצְוֹת עֲשֵׂה שֶׁהִזְמַן גְּרָמָא, וּמִכָּל מְקוֹם אִם רָצוּ לְהַנִּיחַ אֵין מִמְחִין בִּידָם וְשִׁכַּר יֵשׁ לְהֵן כּו' וּבְמִסְכַּת עִירוּבִין בְּרִישׁ פֶּרֶק הַמוּצָא תְּפִלִּין אִמְרוּ זְכוּרֹנָם לְבִרְכָה שְׂמִיכָל בֵּית כּוּשֵׁי הֵיטָה מִנְחַת תְּפִלִּין וְלֹא מַחוּ בִּידָה חֻכְמִים.
11. שו"ת הרשב"א חלק א סימן קכג
וְהִסְפַּמְתִּי כְּדַבְּרֵי מִי שְׂאוּמַר שְׂאֵם רָצוּ עוֹשׂוֹת כָּל מִצְוֹת עֲשֵׂה וּמִבְּרָכוֹת מִמַּעֲשֵׂה דְּמִיכָל בֵּית שְׂאוּל שֶׁהֵיטָה מִנְחַת תְּפִלִּין. דְּלֹא מַחוּ בִּידָה אֲלֵא כְּרָצוֹן חֻכְמִים עֲבָדָא וְסִתְמָא דְּמִלְתָּא כִּיּוֹן דְּמִנְחַת מְבָרְכַת.

12. רב אביגדור צרפתי, ספר פירושים ופסקים על התורה
נהגו מקצת נשים צדקניות להניח תפלין ולברך

13. שבת מט.

אמר רבי ינאי: תפלין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. מאי היא? אביי אמר: שלא פייח בהן.
רבא אמר: שלא יישן בהן.

14. תוספות שם

ואין תמה על מה שמצוה זאת רפויה בידינו שגם בימי חכמים היתה רפויה

15. שלחן ערוך אורח חיים סי' חז סע

מצותן להיותם עליו כל היום אבל מפני שצריכים גוף נקי שלא פייח בהם ושלא יסיח דעתו
מהם ואין כל אדם יכול לזהר בהם נהגו שלא להניחם כל היום ומכל מקום צריך כל אדם לזהר
בהם להיותם עליו בשעת קריאת שמע ותפלה.

16. תוספות עירובין צו. ד"ה מיכל

נראה לפרש דטעמא למ"ד דלא הוי רשות משום דתפלין צריכין גוף נקי ונשים אין זריזות לזהר

17. שו"ת יחוה דעת חלק ד סימן טו

משום שבמקום השראת שכינה לא חששו חכמים להרהור...

18. שו"ת שרידי אש חלק ב מא

מיכל בת שאול הניחה תפלין ולא מיחו בה חכמים. וקשה, אמאי לא מיחו בה חכמים והא
אסורה ללבוש תפלין משום לא יהי כלי גבר על אשה... וע"כ שמכיון שמתכוונת לשם מצוה
אין כאן איסור לא ילבש.

19. שו"ת בני בני חלק ב סימן ג

טלית ותפלין לנשים.

ב"ה י"ח טבת תשמ"ה

לאשה אחת

בתשובה למכתבך, לדעתי יכולה ללבש ציצית בצנעא או מתחת לבגדיך כדי שלא יחשדו בך
בכונה להדמות לאנשים... מה שאין כן אם אין הכונה אלא למצוה יש לדמותה ללובשת בגד
איש שלא למטרת מלבוש... אבל אינו אסור אלא בכונה להדמות. וטלית גדולה חמורה לענין זה
יותר מציצית קטנה כיון שעשויה גם לנוי. ואין לה להניח תפלין כמו שכתבו הפוסקים בארח
חיים סימן ל"ח סעיף ג', והתירו תלמוד תורה לאשה לצרף אבל תפלין אינם לצרף ויש לחזק
את הקשר לדת באופנים אחרים.

20. אגרות משה אורח חיים חלק ד סימן מט

21. נשיות מקורית מול חיקוי מאת הרב יעקב אריאל

אם אשה מרגישה צורך נפשי עמק לקיים מצוות אלו [ציצית ותפלין], יש לה, אולי, על מי לסמוך.

22. הרב אליעזר מלמד, פניני הלכה, נשים ותפילין
לְפִיכָּךְ, אִשָּׁה הַרוֹצָה לְהִתְעַלּוֹת בְּמִצְוֹת, וּבָאָה לְשִׂאוֹל אִם טוֹב לָהּ שְׁתַּנִּיחַ תְּפִלִּין, הַהוֹרָאָה שְׁלֵא
תַּנִּיחַ. וְאִם בְּכָל זֹאת תִּשְׁתַּקֵּק וְתִרְצֶה לְהַנִּיחַן בְּצַנְעָה, אִף שָׂרְבִים כָּתְבוּ שֵׁישׁ לְמַחֹת בִּידָה, מִכָּל
מְקוֹם כִּיּוֹן שֵׁישׁ לָהּ עַל מִי לְסַמָּךְ, אִין נִכּוֹן לְמַחֹת בִּידָה, שְׂכָךְ הוּא הַכֶּלֶל, בְּכָל עֵת שֵׁישׁ לְנוֹהֵג עַל
מָה לְסַמָּךְ, אִין לְמַחֹת בִּידוֹ.

23. Rav Aharon Lichtenstein’s “Hands Across the Ocean: A Review of Rabbi Aharon Feldman’s *The Eye of the Storm*” (*Jewish Action*, Spring 2010)

With respect to women’s tefillin, we are told first “that the classic authorities agree unanimously that women are forbidden to wear tefillin” (p. 96). Shortly thereafter, we read of “the nearly unanimous [my italics] array of the classical poskim cited above who prohibited women wearing tefillin” (p. 96); but then again read “of unanimity among halachic authorities to forbid it” (p. 99). Strictly speaking, of course, if we use Rishonim as a yardstick, neither statement is accurate. **A practice which was regarded as open to acceptance by the Rashba, the Ritva, the Meiri and less prominent Rishonim—all of whom asserted, minimally, that while the Yerushalmi cites conflicting views as to whether authoritative chachamim had protested against Michal’s (the daughter of Shaul Hamelech) wearing tefillin, the Bavli, whose views ordinarily prevail, assumed unequivocally that they had not—can hardly be peremptorily dismissed for lack of support.** As to the statement that the Vilna Gaon held, contrarily, that the Bavli could be aligned with the Yerushalmi (p. 96), I believe the Vilna Gaon’s remark can be readily interpreted as conjecture rather than fact. Or again, **inasmuch as the practice was nowhere proscribed by the Rambam or the Mechaber in Shulchan Aruch and, on some readings, was even permitted by the Ba’alei HaTosafot—it cannot be said to have been rejected, either unanimously, or nearly unanimously. Are not the giants here cited “classical authorities?”**

Moreover, in the very same paragraph in which the Maharam is cited as a source for extending the scope of the term *guf naki* (a clean or pure body) to include pure thought devoid of salacious content, the author of the *Orchot Chaim*, a fourteenth-century Provençal compendium, clearly indicates that he, at any rate, thought the extension has no bearing upon women, who, in his opinion, are apparently not defiled by sexual ruminations. And indeed, he quotes the Rashbag as holding, without qualification, that a woman may wear tefillin and recite their berachah. I presume that Rabbi Feldman felt that these points could and should be outweighed by other factors. **For my part, I would submit that given the complexity— rather than the supposed simplicity— of the issue, we can readily and emphatically agree with Rabbi Feldman’s judgment, to the effect that traditional prevalent practice should be sustained. But let the basis of that position be clearly understood, and let us beware of passion infringing upon precision.** Assuredly, we can emulate the model cited in the Gemara (Ketubot 83a-84b), and common in legal practice, of accepting juridic conclusion, but for different reasons.